

# Jákup á Møn

1. Gevið ljóð og havið gott stig,  
kvæði mítt væl skal ljóða;  
gevist ei brátt, men haldið so við,  
so kvikliga millum kváða!
- Orlón biðum vær,  
ærligir menn;  
dans skulum vær fremja,  
tað er ikki dagur enn.  
Orlón biðum vær.*
2. Álvar-Jógvan og Dani-Meya  
hjún vóru tey so vøn,  
áttu son á tjúgunda ári,  
skírdu hann Jákup á Møn.
3. Meya átti henda son  
tollaksmessudag;  
meira legði hon røkt á hann  
enn alt sítt gull og fæ.
4. Hann aldíst upp hjá sínari móður,  
sum einhvør kann vita,  
tærði mangan greytarspónin,  
mangan feitan bita.
5. Tá ið hann var á tólvta ári,  
var hann ein sleppingur góður,  
kundi at remsa upp ABC  
og sýntist at bregða til móður.
6. Genturnar allar, á Sondum búgva,  
bæði litlar og stórar,  
tóktu so mikið um tann son,  
sum mamman hevði fóðrað.
7. Trettan ár hann á baki hevði,  
fjúrtanda gekk í møti;  
søgdu tað øll, hann tók at gerast  
kátur í sínum kjøti.
8. Faðir og móðir hildu ráð  
um tann onkadrong;  
ikki fekst hann longur at liggja  
einsamallur í song.
9. Tí segði hann Álvar-Jógvan,  
situr og smíðar dyllur:  
"Hvat skal gerast við okkara son?  
mær tykist, hann gerst so villur."
10. Meya situr á grúgvuni,  
vermir síni lær:  
"Fáum vit hann at giftast!"  
tað var hennara svar.
11. "Tá ið menninir ei vilja gera tað,  
ið teim man semja,  
seta vit teir í konugildi,  
so skulu vit teir temja!"
12. "Minnist tú tann jólaaftan,  
tá tú mundi greytin lasta,  
tá ið eg tók teg við hørðum tøkum,  
lærði teg at fasta?"
13. Minnist tú kyndilsmessudag,  
tá ið tú spottaði móður?  
Klovan tú undir oyrað fekk,  
og síðan vart tú góður.
14. Tí svaraði Álvar-Jógvan:  
"Sig tú, hvat tú vil!  
Hvussu skulu vit hann giftan fá?  
hann er ikki gingin til.
15. Hann kann ikki meir enn partar fimm  
og sítt faðirvár;  
illa man tað bera til  
at ganga til í ár."
16. "Kenni eg hin hálshvíta rætt,  
tað er eingin skamm;  
Kasta honum átta gyllin,  
so sleppur hann fram.
17. Klokkaran kenni eg so væl,  
hann leggur gott fyri meg;  
um enn vit hava lagt ástir saman,  
nógv er eftir for teg."
18. Drongurin fór fyri prest og dekn,  
slapp at ganga til;  
móðir ynskir honum til lukku:  
"Giftist nú, tá ið tú vil!"
19. "Ungur eri eg á aldrinum,  
leingi havi eg tráað:  
hvaðan av landi er tað vív,  
ið mær er sámi at fáa?"
20. "Gentuna eg tær vísa skal,  
tað er mær eingin vandi,  
nevnd er hon Gyða Haraldsdóttir,  
býr á Vesturlandi.
21. Hon kann bæði at spinna og binda  
og at kirna smør;  
einans er hon arvingin  
til átta merkur í jørð.
22. Hon kann at gera ketilost  
og at elta tál;  
tá ið tú hana við eygum sært,  
at henni fært tú nálg."
23. "Er hon so mikil innan veggja,  
sum tú sigur frá,  
á hana streingi eg heiti mítt,  
tað standist hvat av, ið má.

24.  
Sjálvur skal eg ta kvøðu uppbera,  
vága Gyðu til,  
biðja dóttur Haralds bónda;  
tað standist hvat av, ið vil."

25.  
Tað var um ein halgan morgun,  
kettan í eystan klórar,  
Jákup fór at biðja sær bát,  
og átta menn til róðrar.

26.  
Toggarnsbuksur fór hann í,  
tøvdar upp í tógva,  
hvítar hosur av koltursgarni,  
spennir á danskar skógvar.

27.  
Hosubondini fingurbreið  
bindur hann undir knæ:  
"Hjálp mær sankti Ólavur kongur!  
gev mær ein góðan dag!"

28.  
Triskeftisstúku fór hann í  
og snjóhvítan klút:  
"Sig mær, sæla móðir mín,  
hvussu síggi eg út?"

29.  
"Vundnar leggir og hyldlig lær,  
lendar hefur tú breiðar,  
kallmansmerki á hvørjum lið;  
so gott tykir móður at eiga."

30.  
Bláa troyggju fór hann í  
og trikantaðan hatt;  
móður tykir ogn í unga sínum,  
kallar hann søta skatt.

31.  
Muffur á hendur og reyðar frynsar  
hanga fram á fingrar.  
"Eg má hava í lummanum  
okkurt, sum dúgliga ringlar."

32.  
Hann brennivínsfløsku í barmin tók,  
fríggjarastav í hond,  
so fór reysti Jákup á Møn  
oman til sjóvarstrond.

33.  
"Farið nú væl í Harrans frið  
bæði faðir og móðir!"  
biður tey biðja gott fyri seg  
og setir seg sjálfvan til róður.

34.  
Tá ið teir vóru á miðjari leið,  
rann honum tað í minni:  
"Eftir liggja vøttir mínir  
á bitanum harinni.

35.  
Eftir er pungur og pípustokkur  
og mín slíðraknív';  
tað man illa bera til  
at fara at biðja vív."

36.  
Til tað svaraði Ísakur Dirðil,  
sigur á toftubekki:  
"Illa verður tær úr í dag  
eftir gomlum merki.

37.  
Tá ið eg fór burtur at biðja,  
legði eg eftir mær:  
krakkurin bæði grimmur og stórir  
brendur eftir mær var."

38.  
Róðu teir henda batin fastan  
fram í hvítan sand;  
Jákup á Møn hann loftaði sær  
við fríggjarastavi á land.

39.  
Tógvar gyllin á bekkin legði,  
bað teir heilsa heim;  
teir settu seg í batin niður,  
hildu sær á gleim.

40.  
Ísakur Dirðil segði tá fram,  
heldur á válgarsbita:  
"Hvussu biðilin kemur fram,  
tað má drotturin vita"

41.  
Biðilin setti sínari ferð  
niðan at einari krógv,  
setist at eta morgunmat,  
móður og troyttur av sjógv.

42.  
Bógvin setur hann millum knæ,  
drylin eisini,  
fór so eftir fløskuni  
at leska seg afturvið.

43.  
Gamalsabógvin át hann upp,  
tað á svaðasvørði;  
kannubæradrylurin gekk hartil,  
sum roðaður var í smøri.

44.  
Hálva fløskuna drakk hann úr,  
gott var hon pottamál:  
"Nú skal drekka Gyðu prúðu  
sankta Mariu skál."

45.  
Strekkir hann út við longum stavi  
yvir bekk og bleytar mýrur;  
haðan allan tann langa veg  
til Haralds garð hann stýrir.

46.  
Troyttur var hann av longum veg,  
hevði gingið hart,  
smakkar aftur á fløskuna  
til at styrkja hjartað.

47.  
Tá ið hann upp mót brekkuni gekk,  
gjørðist vegurin tungur:  
"Nú vilja beinini svíkja meg,  
tó at eg eri ungur.

48.  
Liggja her og doyggja úti,  
tað má ikki ske;  
hevði eg fingið mær eitt ross,  
lukkutíð fyri meg.”

49.  
Brúna ryssa Hálvdans  
lakkar á trimum beinum,  
eittans eyga í skalla hevði,  
í læri hevði hon skeinu.

50.  
"Her síggi eg ein brúnan hest,  
ryssa ella mer;  
nú skal eg ríða í Haralds garð  
sum ein kavalér."

51.  
Hann gekk fram við blindu lið,  
rópar: tu, tu, tu!  
"Vipsar hon við afturfóti;  
hvat síggi eg nú?"

52.  
Hetta betýðir einki ilt,  
av fornum eg tað haldi;  
líkasum Olgar danski,  
tá Brifort fyri honum spældi.

53.  
Jákup tekur í háryggjin,  
kastar seg aftur á mer;  
har lá hann og fetti sær  
sum steinkobbi á skeri.

54.  
Tá ið hann slapp á ryssuna upp,  
fríggjari tann hin gævi,  
tá fekk hann tað innskotið,  
sum vit hava brúkt til stevið.

55.  
Jákup díkir á ryssuna  
niðan mót norðara skarði;  
tekur hann út sín telgimudd  
og prikar hana í lærið.

56.  
Gortra kemur upp árla morgun,  
sær í veðrið upp:  
"Her kemur maður ríðandi  
og sjálvur Belsabub."

57.  
Gortra stóð undir skálaveggi,  
tá hon hetta sá;  
loypur hon inn í Haralds borg  
til at siga frá.

58.  
"Eg sá hest á skarðið,  
harvið gyrdan mann;  
eystan undan tindinum sá eg,  
tann brúna rann."

59.  
Men tá ið ryssan sviðan fekk,  
fá var hennara líki,  
varpaði hon reystan Jákup á Møn  
í eitt sortudíki.

60.  
Jákup liggur í díkinum  
væl upp til hálvar leggir,  
tekur at banna ryssuni,  
tó ilt var skap at eggja.

61.  
"Bannað verði tú til búk og bein,  
sum meg í díkið legði!"  
Mintist hann á tey hánarorð,  
ið Ísakur Dirðil segði.

62.  
"Kristin fríggjar til Gyðu,  
tað søgdu tey mær heima;  
er hann har til hallar komin,  
heldur hann sær á gleim.

63.  
Hann kann væl at bíta í bak  
og koma mær í forakt;  
lunga hoppar upp yvir mati,  
tað hava fornir sagt."

64.  
Tá ið hann slapp úr díkinum upp,  
toygdist úr hvørjari lykkju,  
tá breyt hann sín góða stav  
sundur í tógva stykki.

65.  
Báðar stumpar á økslina legði,  
raggar heim til hús;  
tá sá Jákup lítíl út,  
sum hann var til ilsku fús.

66.  
Haralds menn á havinum  
vóru í stóra báti bjarta;  
konurnar allar tyrptust saman  
við teirra bangna hjarta.

67.  
Summar hildu tað vera ein frans,  
summar tað vera ein jøda.  
"Eya meg!" vóru Gyðu orð,  
"tað virkir í mínum kjøti!"

68.  
Konurnar allar hildu ráð  
um henda sjáldna mann;  
at bíða til hann kemur heim,  
tað gongur ikki ann.

69.  
Gortra stóð fyri durunum  
og talar so for seg:  
"Farið tit, sum orka at ganga!  
ikki orki eg!"

70.  
Konufólkið burtur leyp,  
hvør sum best kundi ganga;  
gamla Gortra eftir stóð  
og kláaði sær í vanga.

71.  
Jákup gekk til húsa heim,  
gekk mest upp á rós;  
á Gortru festi hann eyga sítt,  
tá ið hon kreypp í eitt fjós.

72.  
Jákup loypur eftir henni  
fram fyrri fjósins dyr:  
"Heilt fyrri mær títt gull og fæ!  
eg havi ei verið her fyrr!"

73.  
Gortra leit seg aftur um bak  
og sá tann fótin svarta,  
slepti gulið aftan undan  
til at styrkja hjartað.

74.  
Tá ið hann hoyrði henda brest  
og ta fúlu røst,  
tá fell hann eftir nakkanum  
og beint í Haralds køst.

75.  
Foknarskotið, ið Gortra gav,  
og fløskan gjørði hann øran;  
hann sýntist, hann fór tumlandi  
millum himmals og jørð.

76.  
Lætta tók fyrri hjartanum,  
tá ið Gortra hetta sá;  
hon fór avstað við prukkuni  
at siga hinum frá

77.  
Gortra stettlar á sínum beinum,  
alt sum hon kann best,  
ætlaði sær at hitta hinar  
niðri við "stóra neyst".

78.  
Tá ið hon kom at durunum,  
tá greip hon vegginn fatt;  
tá stóðu tær og tivaðu  
rætt sum seyður í rætt.

79.  
Gyða stóð fremst og alsveitt,  
sum hon var frá botni drigin:  
"Ver vælkomin, omma mín!  
man fiandin vera sligin?"

80.  
"Hann er fallin og liggur bleytt,  
rúnir, meini eg, vann;  
skundið tykkum heim til hús  
til at redda hann!"

81.  
Konufólkið tyrptist saman  
at skoða henda mann;  
rætt sum ravnar um deyðseyða  
so hoppa tær uttan um hann.

82.  
Jákup liggur í køstinum;  
ikki mentur at tala;  
stjørnur og tað klára ljós  
sær hann fyrri sær mala.

83.  
Hann sá tær bæði svartar og hvítar,  
tað var einki gaman;  
hann meinti, tað vóru einglar og djevlar,  
ið har var komið saman.

84.  
Gortra stóð har skamt ífrá  
undir tveystykkishúgvu:  
"Hetta man vera Belsebubb,  
kann eg ikki annað trúgva."

85.  
Hvør kona tók tá í sín lim  
hann úr køsti at draga:  
"Spakuliga!" vóru Gyðu orð,  
"latið ikki koma til skaða!"

86.  
Tá ið Jákup hetta hoyrði,  
fekk hann í hjartað troyst;  
tó at tær flestu sóu út sum trøll,  
hetta var einglarøst.

87.  
Draga tær hann eftir fløtunum  
oman til eina á:  
"Bátturin kemur av havinum;  
gangið og sigið teimum frá!"

88.  
Byttur og baljur har var dragsað  
saman í ein hóp,  
rivu so klæði av kroppi hans,  
sum tú flettir kóp.

89.  
Tóku tey av honum bláu troyggju,  
hartil allan hamin.  
"Óreinantið!" vóru Gyðu orð,  
"hann stinkar verri enn tramin!"

90.  
Tríati byttur vóru á hann hvølvdar  
og tvagstampurin hálvur;  
tá var hann so fríður og snoðin  
sum ein sloktur kálvur.

91.  
Haraldur gongur frá strondum niðan,  
sær hann hetta spæl:  
"Ei man hetta, mín sæla dóttir,  
fara at líka væl."

92.  
Hann fór undir byrðina  
og ber inn henda drong,  
rívur hann so úr buksunum  
og leggur í eina song

93.  
Jákup liggur í songini,  
spjálkar av lív og deyð,  
til deyðans bróðir til hann kom,  
og hjálpti honum úr neyð.

94.  
Jákup svav, til sólin rann,  
fjálgur mundi hann liggja;  
tá læt hann upp eyga sítt,  
uttan um seg at hyggja.

95.  
Haraldur gekk til hansara song:  
"Góðan morgun, maður!  
fyrri at tú vart frelstur í gjár,  
mást tú vera glaður."

96.  
"Eg ætlaði mér til Haralds garð  
henda sama dag;  
var eg í nakrari neyði í gjár,  
sig mér ekki tað!"
97.  
"Eg eri Haraldur, stovan er mín,  
ið tú inni ert;  
kemur tú mér til bata í dag,  
tað skal vera mér kært."
98.  
"Eg svørji við alt, ið heilagt er,  
og mín telgiknív;  
til tess eri eg higar komin  
til at biðja mér vív."
99.  
Haraldur fór eftir fløskuni,  
skeinkir honum gløsini trý,  
flýggjar honum pungin:  
"Lat tær nú uppí!"
100.  
Statt nú upp og lat teg í,  
aðrenn nakar sær!"  
Gortra fór eftir buksunum  
og kastar honum á lær.
101.  
Gloym nú ikki, ungi maður,  
hvat ið tú vilt siga!  
Hvat er tað fyri genta,  
ið tú ert komin at biðja?"
102.  
Sannheit eg ikki dylja vil,  
men siga líka frá:  
Tað er Gyða Haraldsdóttir,  
mær stendur hugur á."
103.  
Haraldur stendur á hallargólvi,  
lær hann upp í háð:  
"Sjálv skal mín hin sæla dóttir  
á slíkum hava ráð.
104.  
Gyða sjálv skal hava sítt kjós,  
tað er mær eingin vandi;  
sig mér ætt og eiti títt  
og hvaðan ert tú av landi?"
105.  
Jákup á Møn, so kalla tey meg,  
prestar teir meg doyptu;  
Álvar-Jógvan og Dani-Meya  
meg í formi stoyptu."
106.  
"Alin eg eri á Sondum upp,  
einkarsonur móður,  
einans eri eg arvingin,  
hvørki er systir ei bróðir."
107.  
Haraldur fór eftir sínari dóttur,  
leiðir í stovuna inn;  
hon setur seg á stólin niður,  
bæði prúð og svinn.
108.  
Í reyðari troyggju, kalamanks skjúrti,  
grønari silkihúgvu;  
kinnin var reyð sum hummarklógv,  
eygað sum í dúgvu.
109.  
Jákup stendur á gólvinum,  
strýkur sær um ennið,  
hárið aftur at vanganum,  
og skeitir yvir at henni.
110.  
Haraldur tekur í hennara hond:  
"Sæla dóttir mín!  
vilt tú henda riddara lova,  
komin at biðja tín?"
111.  
"Ikki vil eg til slíka bløku  
gifta meg í ár;  
hann kann fara í køstin í dag,  
sum hann fór í gjár."
112.  
So rak Gyða spott á hann,  
til hann gekk á øllum fyra,  
morgunmatarleysur av landinum  
fór heim til Sanda at stýra.
113.  
Genturnar á Vesturlandi,  
kátar allar samlar,  
hvør við sínum kneppi av hoygg,  
bæði ungar og gamlar.
114.  
Jákup fylgdist við Haraldi,  
har sum tey brendu krakk:  
"Fyri tú hýsti mér í nátt,  
skalt tú hava takk!"
115.  
Dani-Meya á landi stóð,  
sær hon hesa glaðu,  
tekur at rópa grindaboð  
og koyrir bátin av stað.
116.  
Jákup rennur at fjøruni,  
tá hann sá henda bát:  
tá ið hann kendi Dirðla-Ísak,  
tá fleyg hann í grát.
117.  
Ísakur var bæði blíður og týður,  
hvat skuldi hann annað gera:  
"Jákup, hevur tú fingið ja,  
og hvar man grindin vera?"
118.  
"Her er roykur og eingin grind,  
tit skulu hava takk;  
genturnar á Eysturlandi  
brenna eftir mær krakk."
119.  
Taka teir hann í bátin inn,  
teir róðu heim til Sanda;  
Jákup gekk frá strondum niðan,  
fyrir sína móður at standa.

120.

“Ver vælkomin, jákup mín!  
hvar er øll tín reyst?  
Legg teg niður hjá móður tíni,  
hon er longest sum best.”

121.

Hon fór eftir fløskuni,  
hartil bar hon drekka:  
“Leska teg niður á hjarta,  
tí kraftin hon er svekkað

122.

Tað, tú fór á Vesturland,  
má meg nú fortróta;  
ilt mundi tú, mín sæli sonur,  
av mínum ráðum njóta.”

123.

"Móður eri eg av longum veg,  
krakkurin er tungur;  
konuráð eru ólukkuráð,  
helst tá ein er ungur."

124.

Jákup legði seg upp í smog,  
hann vil ikki longur at fríggja;  
onga gentu í hesum landi  
hevur hann lyst at síggja.

Nólsoyar-Páll - Poul Poulsen Nolsøe (1766-1808) yrkti. Uppskriftin her er úr “Kvæði Vísur og Táttar” hjá D. Magnussen og J. av Skarði. jd.